

Az értelmiség társadalmi árterere

Az együttműködés lehetőségeiről

A szegedi értelmiség egyes foglalkozási csoportjai kapcsolatot tartanak társadalmunk alapvető osztályainak csoportjaival, tagjaival, a dolgozó emberek mindennapjaival, esetenként más értelmiségi foglalkozási csoportokkal is. Ez a kapcsolat ezerszálú, mind szorosabb és szervezettebb ma már. Vannak azonban még jókora áthidalandó társadalmi távolságok. Közös gondjaink taglalásához együttléteket, tartalékaink megismeréséhez és megismertetéséhez, alkotó lehetőséggé tervezéséhez, közösségi felhasználásához új együttműködési formákat kell találnunk.

Mert vannak tartalékaink. A „mellékesekek” sokszínű világa, sok-sok eredeti, színes megoldása, többségében sajátos privatizáltan, de megmutatták az elmúlt években, hogy mennyi-mennyi közösségi célokra is mozgósítható alkotóerő van az emberekben. Mindennapivá járatott, gyakran el is szürkült és itt-ott személytelen né váló szerepeink mellett bővíben vagyunk még a tartalékoknak. „Szóval, sok minden van itt Szegeden, csak valami összefogott átütőerő nincs, illetve csak egy van: a nyári fesztivál, a szabadterei játékok. Ekkor van pezsgés, vannak meglepő újdonságok és figyelmet keltő kezdeményezések. Ebben kártartóan szervezte erőit Szeged, és koncentrálni tudta az energiáit. Persze ez is figyelmet érdemlő és elismerésre méltó dolog, de lehetne több ilyen is. Min múlik az, hogy több ilyen vállalkozás nem futott ki? Objektív feltételeken nem: a regionális központ szerepét betöltő városnak vitathatatlanul hatalmas értelmiségi gárdája van, jól szervezett intézményei és társadalmi szervezetek, földrajzi, gazdasági pozíciója érdekes, a városban és a vidéken korunk történelmi jelenségei gazdagon burjánzóknak, szocialista társadalmunk problémái és fejlődési esélyei szinte provokálóan bontakoznak ki. Szubjektív tényezőknél fordul meg természetesen, hogy mi bontakozik ki a lehetőségek közül, s mi nem.” Erdei Ferenc

renc szavai ma sem időszerűtlenek.

Sokszálú társadalmi kapcsolata, értékes és megbecsült kisugárzása van a szegedi értelmiségieknek, de a közös törekvések kohéziós ereje, közösségi nyomatéka nélkül. Fékezni a társadalmi kapcsolatok gazdagítását — a felcsillanó lehetőségeket, a társadalmi szükséglet felismerése, a „tenni kellene” tudata mellett és ellenére is — a mindennapok elkülönülésébe feledkezés, a „műveljük csak kertjeinket” kényelmes tartózkodása, a cselekvés kockázatától rettenő óvatosság, a „csak semmi újat, abból lehet a kisebb baj” ügynevezett bölcsestése. Fékezni olykor pesszimizmus is, mondván, „olajos ez a víz, dobhatunk bele bármekkora követ, úgysem kelt hullámokat”. És igazolásul sorolják a példákat a rezonancia nélkül maradt szép próbálkozásokra, falakba ütköző jóindulatú kísérletekre. Pedig van jobbat akarás, tenni vágyás, sok melengelt ötlet, jobbító elgondolás. Van, lehetne. Az emberi tényező mind gazdagabb kibontakoztatása, a szellemi kultúra és a munkakultúra közelítése és társadalmi szövetségük erősítése, a tudomány és a természet még be nem járatott utakon-módokon való összehangolása, közös hullámhosszra állítása azonban sok-sok közvetítést igényel.

Találkoznia kell a termelőnek és a termelőnek, a termelőnek és az oktatóknak, a termelőnek és a hivatásos közművelőnek, a termelőnek és a kutatóknak, a termelőnek és az egészségügy képviselőinek, a kutatóknak és a kutatóknak, az oktatás különböző szintjein dolgozó oktatóknak, a művészeknek és a művelődőknek. Párbeszédre, a társadalmi dinamika gyorsuló ritmusában, a valós és valóra váltható szükségletek szerint, különböző területek képviselőinek. Csak az ilyen találkozásokon derül ki — a már megvalósult vagy realizálódó szeptemberi példákban — hogy — a szegedi izomkutató biokémikus csoport olyan kutatási eredményekkel rendelkezik,

amelynek felhasználása megemeli a gyártási folyamatban kilúgozott fehérjét, garantálhatja mindenkor a szalámi minőséget eltérő technológiai módokkal, fajtával előállított, tehát változó minőségű hússal is. A kémikusok kutatásaival, második- és harmadlagos művelési módok bevezetésével pedig meg lehet duplázni a kitermelhető szénhidrogén mennyiségét. A fizikokémikusok felismeréseinek alkalmazásával gáztalaníthatók a robbanásveszélyes alföldi kuttak-viztornyok. A korrózióvédelmi kutatások felhasználásával tengernyi kárunk előzhető meg. A gyógyszerkutatók szegedi erőinek összehangolásával, a kipróbálás hatástani vizsgálataihoz szükséges háttér szervezésével, az eddigieknél jobban kibontakoztathatjuk a szegediek hozzájárulását a magyar gyógyszertermeléshez. Művelésük gyári kapcsolatai municióló és kohéziós erővel gazdagítják az oktatót és a közművelődést egyaránt. Az „egy iskola — egy gyár” mozgalom kapcsolatai javíthatnák az oktatás-nevelés feltételeit, az oktatás gyakorlatibbá tételét.

Ismételtem, csak megvalósult példákban válogattunk. S mennyi lehetőség van még! Csak gyakorlati formákat — módokat, cselekvési alternatívákat kell találnunk hozzá. Az értelmiségi politika nem differenciálható, melyíthető el hágyományosan bejárattott ideológiai eszközökkel. Az új szakaszban már nemcsak az értelmiségi réteget vagy főbb foglalkozási csoportjait kell mozgósítani, hanem külön-külön és másként az egyes csoportokat, egyéniségeket. Az értelmiségiek arca, tudásával-munkájával szerzett neve, egyéni, néha bogarasnak tűnő meglátásai és felismerései, szerepekké nehezen uniformizálható cselekvési formái vannak. Nem szívesen hagyja otthon személyiségét, ül le arc nélkül az asztal homályba vesző másik oldalára. Jobban szereti a kerekasztalt. A politika módszertanában, lépéseinek számításba kell venni ezeket, a véleményünk szerint már nem szűken csak értelmiségiekre jellemző sajátosságokat.

Tíz év után talán megaktualisabbak Erdei Ferencnek Szegedről írt, Város és vidék című könyvéből vett megállapításai: „Többek között értelmiségiek, köztük alkotó egyéniségek, bőven, s mindez a munkáshatalom bázisán! Mindebből viharos fejlődés is kibontakozhatna. Csak a „jó sors, semmi más”: hogy lenne olyan alkotó egyéniség, illetőleg ilyen csoportja, ami »kiugratná a nyulat a bokorból». Ez lehetne politikusi is, tudós is, író is, művész is vagy akár olyan közéleti ember, aki a munkásságát, a parasztságot vagy az alkotó értelmiséget igazán és általában képviseli. Ilyen jelöltek vannak, de hogy mi realizálódik, mi nem, az se nem mérhető, se nem jósolható.”

Besenyi Sándor

Bibliográfiai sorozat

Újabb könyvtári segédessz-közöket jelentetett meg az Országos Széchényi könyvtár. Megkezdtek a két világháború közötti időszakban Magyarországon nyomtatott könyvek bibliográfiájának kiadását. A Magyar könyvészt 1921—1944 című sorozat kilenc kötete mintegy 200

Az ifjúsági klubokról

Az ifjúsági klubmozgalom mind fontosabb szerepet tölt be a fiatalok közösségi életében, szabad idejük tartalmas eltöltésében, s mással nem pótolható lehetőségeket nyújt a szocialista szemlélet értékek befogadására, a helyes művelődési, szórakozási szokások elsajátítására. A klubok tevékenysége hozzájárul az ifjúság szocialista neveléséhez, a demokráciához, a demokratikus gyakorlatának fejlesztéséhez — állapították meg az Országos Ifjúsági Klubtanács ülésén, kedden a KISZ Központi Bizottságának székházában. A klubtanács feladata a mozgalom szervezése, az ifjúsági klubok munkájának szakmai, módszertani irányítása. A tanács — amelynek Köpf Lászlóné, a KISZ KB titkára lett az elnöke, Vincze Tamásné, a Művelődési Minisztérium osztályvezetője pedig a titkára — első ülésén az ifjúsági klubmozgalom eddigi eredményeiről, jelenlegi helyzetéről tárgyalt.

A fiatalok e fontos művelődési közösségei az utóbbi egy évtizedben jöttek létre számuk általánosan növekedésük miatt 1974-ben mintegy 2300 működött az országban, tavaly már 3900 klub várta a fiatalokat. Nagy részük vonzó programokat kínál.

A következő időszakban már a cél az, hogy munkájuk tartalmasabbá váljék, tevékenységük színvonala emelkedjen. Különösen fontos ez a kis településeken, hiszen sok helyütt a klub nyújt egyetlen lehetőséget az aktív részvételre a közművelődésben.

Az ülésen elhangzottak szerint az Országos Ifjúsági Klubtanács a jövőben aktívabban kívánja támogatni az új kezdeményezést, elősegíti, hogy a klubtalálkozásokon és más rendezvényeken a közösségek megismerkedjenek a kövételre érdemes szakmai módszerekkel, programokkal. továbbá új ösztönzési és értékelési rendszert is kidolgoznak. (MTI)

Kiállítási napló

Süsü, a pozitív jelkép

Igen, róla van szó, Süsü-ről, a vajszívű, segítőkész és dolgos egyfejű sárkánygyerekről, aki napok óta ott csücsög a Közművelődési Palota Kupolájában, mint a most zajló megyei gyermekfilmnapok és az országos gyermekkönyvhét megyei rendezvényeinek jelképe. Süsü Csukás István fantáziájából pattant ki, Lévai Sándor bábtervező formálta alakká, Szabó Attila animációs rendező menekítette celluloidszalagra, amihez még Gaál Éva bábok-ihlette grafikai is társultak.

Az elmúlt évszázad forradalmi találmányai, a celluloidszalag és az elektronika ismételen és korunkhoz igazítva teremtette meg a művészek testvériségének ősi ideáját. Segítségükkel időben követhető lett a tépelődő gondolat, megmozdulhatott az örök merevségre ítélt vonal, megismételhető lett a bábhaték, a színház, felidézhető a mese, a tánc, a zene. S egyúttal sokakkal megosztható az élmény öröme. A film- és tévéművészet rövid, de gazdag és sokarcú történetében megkülönböztetett helye van a gyerekeknek szóló alkotásoknak. Nem hinném, hogy véletlenül... Egy fiatal művészeti ágnak lehet-e szebb és nemesebb feladata, mint fölnevelni értő-szerető baráti közönséget? S lehet-e nagyobb felelőssége, mint ezt művek-

kel tenni — megelevenített irodalmi művekkel, bábjátékokkal, rajzfilmekkel, stb. Nem hinném. Minden gyerekeknek szóló műfajra igaz és érvényes a klasszikussá vált mondás: *gyerekeknek írni, alkotni ugyanúgy kell, mint a felnőtteknek — csak jobban!*

A II. Csongrád megyei gyermekfilmnapok és a harmadik alkalommal megrendezett országos gyermekkönyvhét helyi rendezvényei szerencsésen nyújtottak egy-egy alkotásra, szellemes, bravuros grafikai megoldásokkal moziba csalogattak bennünket, és Lévai Sándor bábtervező rajzai, figurái, melyek bepillantást engednek nemcsak a különös komplex művészeti ág rejtelmeibe, de a televíziós műhelybe is. Süsü, a sárkánygyerek és udvartartása vonul fel itt grafikai vázlatokon, bábokban életre kelve. Újabb kalandjaikkal a tavasszal találkozhatunk majd a képernyőn. Így jelkép hát Süsü, a sárkány — a gyerekeknek szóló művészeti ágak testvériségének szimbóluma.

Dekoratív falikárpitok

Az első, ami szembetűnik Brutyó Mária faliszőnyeg kiállításán az Ifjúsági Ház mini galériájában, a dekoratívítás. Az a szándék, hogy színessé, hangulatossá, örömtelivé varázsolja környezetét. Tobzódó színek, rusztilkus szalag, sítokból kimozduló, csavarodó formák jellemzik az ifjú művész falikárpitjait.

A szegedi Tömörkény gimnázium és szakköznevelő művészeti tagozatán végzett fiatal alkotó szerencsésen ötvözi festészeti stúdiumait a textilművészet anyagához kötött lehetőségekkel és törvényeivel. Akár finom gyapjuszálból, akár

rusztilkus műanyag fonalakkal, szövi-fonja faliszőnyegeit, azonos alapállásról árukkodott. Némelyik alkotása távolli utalás konkrét tájélmények emlékeire, másutt elszakad ettől a realiztilkus indítástól, s pusztán az anyag, a szín és forma lehetőségeiből építkezik. Kiállításának legizgalmasabb darabjai színes motívumok nyitódó-záródó ritmusára, a formák elrendezésére, ölelkező és távolodó kapcsolataira utalnak. Harsány színreplikáira finom tónusátmenetekkel válaszol, így teremt harmóniát erőteljes indulat és lírai látásmód között.

Tandi Lajos

A decemberi Tiszatáj

„A láng ősz rubin alkonyában járok” — olvashatjuk Keresztúry Dezso Útra kézen című szonettjében. Keresztúry „őszikéi” mellett Tornai József és Kiss Dénes versei kaptak még helyet a lapban. Két novella (Balázs József: Bevezetés a félelembé, Újhelyi János: Erdei fenyő) az ötvenes évek világába vezet el az olvasót. Beke György Tatáryukak Köbökön című írása pedig a vérbeli irodalmi riportra ad példát. Czine Mihály az ötvenéves Dobos Lászlót, a mai szlovákiai magyar irodalom egyik legjelentősebb alakját közölte. „Ime egy ember, aki másoknak épített, s akitől jobban közösséget már senki sem szerethet. (...) Épített, teremtett... folyóiratot, könyvkiadást, színházat, s egész népcsoport számára, S regényeket, műveket alkotott.

A bárhol élő olvasók épületesére” — írja Czine. Ebben a hónapban lenne nyolcvanéves Feja Géza, kinek hagyatékából került elő az Örökség rovatban most megjelent Kálmány Lajos nyomában című esszé. Feja lírai hevületű írásának befejezését idézzük most: „Szegedről hiányzik valami, Kálmány Lajos szobra. Úgy, miként Móra jellemzi, másfél mázsás öreg Kálmányt oszloplábai hatalmas koponyájával, nagy szemével, egyik karja lógjon szélütötten, a másikat emelje magasba vádlón, hitvallón, áldva és átkozva. Nőjön ez a szobor túl Kálmányon, legyen az eltekintőzt ország jajszáva, a közvetve megölt lángelmék gyszbeszéde, mindnyájunk büszksége, szegénye és mellverése. Legyen benne még valami: az ő igaza és a mi elégtételünk. Ó-Szegedet megöröklítette, Új-Szeged nem fogadta be. Mégse tudta elhagyni. Meghasonlott, tragikus hűség. Talán minden hűségnél szebb.”

A magyar társadalomról című Erdei-kötetről ír Verkerdi László abban az összeállításban, melyet a Tiszatáj a hetven éve született tudós és politikus emlékének szentel. Huszár Tibor — Barátok címmel — Erdei Ferenc levelezéséből közöl terjedelmes válogatást, mely három hajdani szegedi egyetemi hallgató (Erdei, Bibó István

és Reitzer Béla) levelezését tartalmazza. „A levelek egyébként érdekesen tudósitanak a műhelymunka igényéről és szigorúságról is számot adnak” — írja Huszár. Kőrösi Zoltán az a Nagy István által publikált verses közböntő, melyet Erdei Dicsőszilágyi Sámuel születésnapjára írt. Az államférfi Erdei Ferenc portréjának tanulmányozásához ad szempontokat Gombár Csaba. Az összeállítást Tamasi Mihály emlékezése zárja. (A Tiszatáj decemberi számát Enyedi Zoltán Erdei-fotói illusztrálják.)

A Hazai Tükör rovatban Tóth Béla Tiszajárásának 12. részében (Zoltánnal a Tiszakönyvekben) egy izgalmas, kalandos életutat ismerhetünk meg. — A Kelet-európai Nézőben Augustin Buzurának, a mai román irodalom egyik legjelentősebb egyéniségének Szűksége és eszközök című esszéjét olvashatjuk. A Sadoveanu-centenárium alkalmából Zirkuli Péter méltatja a nagy román író munkásságát.

A Kritika rovatban Mocsári Gábor, Molnár György, Fodor Sándor, Gémes Eszter, Zalán Tibor, Andrassy Lajos, Csukás István és Tuskás Tibor könyvével jelent meg bírálat Jókai Mór eddig ismeretlen művéről (Emléksorok. Napló 1848—49-ből) is olvasható értékelés. — Ablonczy László a kilencvenes Moltter Károlyt köszönti.

Újító orvosok fóruma

Lassan szokásossá válik — legalábbis ezt reméljük —, hogy az ilyen-olyan ipari újításokat kiállításban mutatják be az érdeklődőknek. Azzal a nem is rejtett céllal: okuljon, tanuljon belőle, aki csak teheti — mindannyiunk javára.

Kutató emberek is ezzel a módszerrel kísérelték megismertetni találmányaikat kollégáikkal, a rokon szakmák képviselőivel, még akkor is, ha netán valamiféle eljárás, új módszer akarok közkinccsé tenni. Márpedig nem minden újítás „kézzel fogható”, szemmel látható. Szükség van a feltehető magyarázatra, válasszaira, a közvetlen emberi kontaktusra is.

A Szegedi Orvostudományi Egyetem újítási bizottsága és szakszervezeti bizottsága december 5-én, pénteken délután 1 órakor Szegeden úgynevezett demonstrációs poster előadások formájában rendezte meg az orvos-, gyógyszerész-, egészségügyi újítók és feltalálók fórumát. Az oktatási

épületben ismét felállítják a „DP-állványokat”, amelyek segítségével 40 előadás írott és vetített anyagával ismerkedhetnek meg az érdeklődők. Belgyógyász, szülész éppúgy megtalálja a hozzá közelálló témát, mint a kémikus vagy a gyógyszerész. A SZOTE-n az elmúlt öt évben elfogadott újításokat, anyagokat, eszközöket és módszereket lehet megismerni itt, amelyek beváltak ma is „élnék”, alkalmazzák őket. Hogy melyik méltó a követésre, azt majd a szakértői közvélemény dönti el.

A SZOTE mindenesetre szeretné, ha kezdeményezése követőkre találna, s az ország többi orvostudományi egyeteme is vállalkozna arra, hogy a vonzáskörzetükbe tartozó kórházak és egészségügyi intézmények újítások részvételével hasonló fórumokat rendez. Az így kialakított országos rendszer talán jobban föllobbantná a szakemberek újító kedvét, amellyel az egész magyar egészségügy csak nyerhetne

Ch. A.